

W drodze do niepodległości

Kalendarium wydarzeń

6 sierpnia 1914 r.

O świcie z krakowskich Oleandrów na ziemię zaboru rosyjskiego wyruszyła na rozkaz Józefa Piłsudskiego I Kompania Kadrowa zwana „Kadrówką”, którą wspierał patrol konny ułanów Władysława Beliny-Prażmowskiego. Oddział liczący 144 żołnierzy składał się ze słuchaczy szkół oficerskich Strzelca i Polskich Drużyn Strzeleckich – organizacji mających wykształcić kadry przyszłego Wojska Polskiego. Na jej czele stał wyznaczony przez Piłsudskiego por. Tadeusz Kasprzycki.

16 sierpnia 1914 r.

Powołanie Legionów Polskich przez Naczelny Komitet Narodowy. Przedstawiciele stronnictw politycznych i posłowie do parlamentu austriackiego w sali magistratu w Krakowie pod przewodnictwem Juliusza Leo uchwalili utworzenie jawnej organizacji wojskowej pod nazwą Legiony Polskie i pod polską komendą, w łączności z naczelnym dowództwem armii austro-węgierskiej. Uchwała została ogłoszona narodowi w formie manifestu. Zebrani powołali Naczelny Komitet Narodowy (NKN) jako polityczną organizację do prowadzenia spraw polskiego wojska w Austrii. Prezydium: Leo, Abrahamowicz, Skarbek, Kędzior, Tertil, Witos, Wróbel, Zamorski i inni.

22 sierpnia 1914 r.

Wymarsz pierwszego wojskowego oddziału polskiego z Paryża do Bajonny. Pod naciskiem Rosji Francja wydała zakaz tworzenia odrębnej formacji polskiej. Ochotnicy, zwerbowani do pierwszego oddziału, zostali włączeni do 1 Legii Cudzoziemskiej przy Marokańskiej Dywizji i wysłani do Bajonny na przeszkolenie.

22 października 1914 r.

Józef Piłsudski wystąpił z inicjatywą powołania w Królestwie Polskim tajnej organizacji niepodległościowej – Polskiej Organizacji Wojskowej. Powstała w wyniku połączenia działających w Królestwie Polskim konspiracyjnych organizacji: Związku Walki Czynnej i grup Armii Polskiej w celu prowadzenia walki z rosyjskim zaborcą.

9 listopada 1914 r.

Początek formowania się Legionu Puławskiego. Szef sztabu Stawki Naczelnego Dowódcy gen. Nikolaj Januskiewicz przekazał prawa do formowania „polskich drużyn” (batalionów) Witoldowi Ostoja-Gorczyńskiemu, ziemianinowi powiatu szawelskiego.

8 stycznia 1915 r.

Ukonstytuowanie się w Vevey (Szwajcaria) Polskiego Komitetu Ratunkowego w osobach: I. Paderewskiego, H. Sienkiewicza, barona Rosena, A. Osuchowskiego, W. Mickiewicza i S. Askenazego, powołanego w celu organizowania pomocy duchowej, materialnej i politycznej Polakom podczas wojny.

5 sierpnia 1915 r.

Wkroczenie Niemców do Warszawy. Polska Organizacja Wojskowa prowadząca dotąd działalność tajną przystąpiła do mobilizowania warszawskiego batalionu Legionów.

3 maja 1916 r.

W Królestwie Polskim odbyły się patriotyczne manifestacje z okazji 125. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja. W warszawskiej manifestacji wzięło udział ok. 200 tys. osób.

4–5 lipca 1916 r.

Walki Legionów Piłsudskiego pod Kostiuchnowką. Najkrwawszy bój I Brygady pod Polską Górą. Na odcinek zajęty przez I Brygadę w rejonie Kostiuchnowki, w podjętej przez gen. Aleksieja Brusilowa nowej ofensywie, uderzył cały korpus płk. Bulatowa.

26 września 1916 r.

Udzielenie dymisji komendantowi Józefowi Piłsudskiemu przez dowództwo austriackie wywołało kryzys w Legionach. Komendant przekazał dowództwo nad I Brygadą płk. Edwardowi Rydz-Śmigłemu.

5 listopada 1916 r.

Proklamowanie Królestwa Polskiego przez cesarzy Niemiec i Austrii.

Tzw. Akt 5. listopada był pierwszym dokumentem w czasie wojny o znaczeniu międzynarodowym. Głosił, że państwo ma być samodzielne z dziedziczną monarchią i konstytucyjnym ustrojem. Akt został uroczyście proklamowany w Warszawie i Lublinie.

14 stycznia 1917 r.

Inauguracyjne posiedzenie Tymczasowej Rady Stanu jako prowizorycznego rządu Polski w składzie 25 członków z marszałkiem koronnym na czele.

4 czerwca 1917 r.

Powołanie, z inicjatywy Romana Dmowskiego, Armii Polskiej we Francji, zwanej też Błękitną Armią (fr. *L'Armée bleue* od koloru francuskich mundurów) lub Armią Hallera. Na mocy dekretu prezydenta Francji Raymonda Poincaré sformowano na czas wojny autonomiczną armię polską pod zwierzchnim dowództwem francuskim.

9 lipca 1917 r.

Kryzys legionowy związany z odmową złożenia przysięgi na wierność cesarzowi Niemiec przez żołnierzy Legionów Polskich. Józef Piłsudski zalecił legionistom, by nie składali przysięgi. Większość żołnierzy I i III Brygady demonstracyjnie uchyliła się od niej. Przysięgę złożyła tylko znaczna część żołnierzy II Brygady, od samego początku słabo związanych z Józefem Piłsudskim (jej dowódcą był generał Józef Haller). Żołnierze ci zasilili „Polnische Wehrmacht”, nazwany Polskim Korpusem Posiłkowym (pod niemieckim dowództwem i rekrutowanym z poboru). Legioniści, którzy odmówili złożenia przysięgi, zostali internowani w obozach: żołnierze w Szczypiornie, zaś oficerowie w Beniaminowie.

24 lipca 1917 r.

Powstanie I Korpusu Polskiego w Rosji. Formowany był na Białorusi z żołnierzy polskich wywodzących się z armii rosyjskiej, służących na Froncie Zachodnim i Froncie Północnym (Białoruś, Polesie, Litwa, Łotwa), z inicjatywy Naczelnego Polskiego Komitetu Wojskowego. Żołnierze I Korpusu byli nazywani Dowborczykami – od nazwiska dowódcy, gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego.

15 sierpnia 1917 r.

Utworzenie przez Romana Dmowskiego Komitetu Narodowego Polskiego. Celem Komitetu była odbudowa państwa polskiego przy pomocy państw ententy. KNP był uznany przez rządy Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch za namiastkę rządu polskiego na emigracji i przedstawicielstwo interesów Polski.

12 września 1917 r.

Powstanie Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego, organu władzy zwierzchniej Królestwa Polskiego. Rada wyznaczała rząd i Radę Stanu jako poprzedniczkę Sejmu Ustawodawczego. W skład Rady zostali powołani: arcybiskup warszawski i Prymas Królestwa Polskiego – Aleksander Kakowski, Prezydent Miasta Warszawy – książę Zdzisław Lubomirski oraz ziemianin – hrabia Józef Ostrowski.

15/16 lutego 1918 r.

Bitwa pod Rarańczą. W nocy z 15 na 16 lutego II Brygada Legionów Polskich pod dowództwem gen. Józefa Hallera przebiła się przez front austriacko-rosyjski w celu połączenia z oddziałami polskimi w Rosji.

1–2 listopada 1918 r.

Na zjeździe połączeniowym organizacji skautowych w Lublinie utworzono Związek Harcerstwa Polskiego.

1–22 listopada 1918 r.

Walki o Lwów między Polakami (Orleńscy Lwowskie) i Ukraińcami wygrane przez Polaków. Oblężenie Lwowa przez wojska ukraińskie trwało do czerwca 1919 r.

7 listopada 1918 r.

Utworzenie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie z Ignacym Daszyńskim jako premierem. Był to jeden z regionalnych ośrodków władzy w Polsce w 1918 r. Dymisja rządu lubelskiego na ręce Józefa Piłsudskiego nastąpiła 11 listopada 1918 r. Większość członków rządu Daszyńskiego stanowili działacze PPS oraz PSL „Wyzwolenie”.

11 listopada 1918 r.

Wobec grożącego niebezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, dla ujednoczenia wszelkich zarządzeń wojskowych i utrzymania porządku w kraju, Rada Regencyjna przekazała władzę wojskową i naczelné dowództwo wojsk polskich brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu.

16 listopada 1918 r.

Telegram Józefa Piłsudskiego, notyfikujący powstanie państwa polskiego, zwany Deklaracją Niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

17 listopada 1918 r.

Powołanie pierwszego rządu niepodległej Polski.

Józef Piłsudski wobec niemożności utworzenia gabinetu przez Ignacego Daszyńskiego, powierzył tworzenie rządu Jędrzejowi Moraczewskiemu. Rząd ten wprowadził w Polsce powszechne prawo wyborcze, ustanowił ośmiogodzinny dzień pracy i zagwarantował legalność związków zawodowych.

28 listopada 1918 r.

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski powołał do życia Marynarkę Polską, mianując jednocześnie pułkownika marynarki Bogumiła Nowotnego szefem Sekcji Marynarki Wojennej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

26 grudnia 1918 r.

Przyjazd Ignacego Paderewskiego do Poznania. Pomimo starań niemieckich władz centralnych z Berlina, przeciwnych zatrzymaniu się Paderewskiego w Poznaniu, o godzinie 21 przybył on do miasta i został przywitany przez tłumy. Wydarzenie to stało się punktem zapalnym dla wybuchu powstania wielkopolskiego i oswobodzenia Poznania. Powstanie, którego celem był powrót ziem zaboru pruskiego do Rzeczypospolitej trwało do 16 lutego 1919 r. i zakończyło się sukcesem.

10 lutego 1919 r.

Inauguracja obrad pierwszego Sejmu Ustawodawczego w Warszawie, którego kadencja trwała do 27 listopada 1922 r.

14 lutego 1919 r.

Pierwsze starcie polskiego oddziału z oddziałem bolszewickim należącym do Frontu Zachodniego. Przeprowadzony o 7 rano polski atak na Berezę Kartuską uznaje się za początek wojny polsko-bolszewickiej 1919–1921.

19 kwietnia 1919 r.

Oddziały polskie odbiły Wilno. Jako pierwsza przybyła Brygada Jazdy płk. Prażmowskiego.

27 czerwca 1919 r.

Podpisanie traktatu pokojowego pomiędzy Niemcami a państwami zwycięskiej ententy w Wersalu, ustalającego układ pokojowy kończący I wojnę światową. Brało w niej udział 27 zwycięskich państw. Polska była reprezentowana przez Ignacego Paderewskiego i Romana Dmowskiego.

16 sierpnia 1919 r.

Wybuch pierwszego powstania na Górnym Śląsku, mającego na celu przyłączenie Górnego Śląska do Polski. Górnicy kopalni Myśliwieckiej (w Mysłowicach) chwycili za broń, nie mogąc znieść niemieckich prześladowań. Powstanie wybuchło pod wodzą Alfonsa Zgrzebnioka w związku z aresztowaniami przywódców Polskiej Organizacji Wojskowej.

23 sierpnia 1919 r.

Wybuch powstania sejneńskiego zorganizowanego przez Polską Organizację Wojskową przeciwko administracji litewskiej na Sejneńszczyźnie. Jedno z czterech zwycięskich powstań w dziejach Polski, zakończone 28 sierpnia 1919 r. wyparciem wojsk litewskich z Suwalszczyzny.

19 października 1919 r.

Święto Zjednoczenia Armii Polskiej. Wojska Polskie pochodzące z trzech zaborów połączyły się. Doszło do spotkania Józefa Piłsudskiego (Wojsko Polskie), Józefa Hallera (Armia Polska we Francji) i Józefa Dowbor-Muśnickiego (Armia Wielkopolska).

10 lutego 1920 r.

Uroczysty akt zaślubin Polski z Bałtykiem dokonany przez dowódcę Frontu Pomorskiego gen. Józefa Hallera.

7 maja 1920 r.

Wkroczenie pierwszych patroli kawalerii polskiej do Kijowa w związku z wycofaniem się rozbitej XII armii bolszewickiej na prawą stronę Dniepru. Ofensywa Wojska Polskiego i armii Ukraińskiej Republiki Ludowej zakończyła się odzyskaniem dla Polski Kijowa.

13-25 sierpnia 1920 r.

Bitwa Warszawska.

Podczas starcia polskim oddziałom udało się powstrzymać ofensywę bolszewicką. W bitwie warszawskiej zginął ksiądz Ignacy Skorupka. Była to 18. z przelomowych bitew świata. Zadecydowała o zachowaniu niepodległości przez Polskę i przekreśliła plany rozprzestrzenienia rewolucji bolszewickiej na Europę.

19 sierpnia 1920 r.

Wybuch drugiego powstania na Górnym Śląsku, mającego na celu usunięcie z obszaru plebiscytowego niemieckich organów bezpieczeństwa oraz utworzenie mieszanej policji polsko-niemieckiej opartej na zasadzie parytetu. Na fałszywą wiadomość o zajęciu Warszawy Niemcy zerwali sztandary aliantów i zmusili oddziały francuskie do wycofania się z Katowic. Rozpoczęła się masakra Polaków. Sprowokowani Ślązacy chwycili za broń. Na czele powstania stanął Alfons Zgrzebniok.

17 października 1920 r.

Odzyskanie Wilna dla Polski. Operacja wojskowa przeprowadzona przez gen. Lucjana Żeligowskiego przywróciła Polsce Wilno i jego okolice (jako Litwę Środkową).

14 listopada 1920 r.

W czasie pierwszych uroczystości Święta Niepodległości Naczelnik Państwa i Naczelnny Wódz Józef Piłsudski odebrał od wojska na Placu Zamkowym w Warszawie buławę marszałkowską.

4 lutego 1921 r.

Odnowienie Orderu Orła Białego, najwyższego odznaczenia państwowego Rzeczypospolitej Polskiej, nadawanego za znamienite zasługi cywilne i wojskowe dla pożytku Rzeczypospolitej Polskiej. Odznaczenie przyznawane jest najwybitniejszym Polakom oraz najwyższym rangą przedstawicielom państw obcych.

19 lutego 1921 r.

Podpisanie przez Polskę traktatu sojuszniczego z Francją. Oba rządy zobowiązały się do konsultacji we wszystkich sprawach dotyczących polityki zagranicznej, rozwijania stosunków gospodarczych, udzielenia wzajemnej pomocy militarnej w przypadku zaatakowania jednego z sygnatariuszy umowy, zawierania politycznych umów międzynarodowych z krajami Europy Środkowej i Wschodniej po przeprowadzeniu wzajemnych konsultacji. Uzupełnieniem umowy politycznej była tajna konwencja wojskowa, która przewidywała wzajemną pomoc militarną w przypadku napaści na jedno z państw przez Niemcy i francuską pomoc w technice wojennej i materiałach wojennych w przypadku agresji sowieckiej na Polskę.

3 marca 1921 r.

Sojusz polsko-rumuński. Podpisanie układu o wzajemnej pomocy w razie sowieckiej agresji. Porozumienie powiązane z odpowiednimi artykułami Paktu Ligi Narodów. Za twórcę pierwszej konwencji polsko-rumuńskiej uważa się gen. Tadeusza Rozwadowskiego, który negocjował jej kształt podczas spotkań z delegacją rumuńską w Bukareszcie i Warszawie w 1920 r.

17 marca 1921 r.

Uchwalenie Konstytucji Marcowej przez Sejm Ustawodawczy. Potwierdzono w niej ustrój republikański. Za źródło władzy uznano naród, który sprawuje władzę poprzez wybierane organy ustawodawcze – sejm i senat. Zasada podziału rządów była podstawą organizacji państwa. Władzą ustawodawczą były sejm i senat, wykonawczą prezydent i rząd, sędziowską niezależne i niezależne sądy.

18 marca 1921 r.

Zawarcie traktatu pokojowego z Rosją. Porozumienie zawarte przez Polskę, Rosję i Ukrainę kończyło wojnę polsko-bolszewicką oraz ustalało przebieg granic między tymi państwami.

20 marca 1921 r.

Plebiscyt na Górnym Śląsku na terenie 22 powiatów. Był to jeden z dwóch plebiscytów dotyczących etnicznego pogranicza polsko-niemieckiego, które wyznaczono w 1919 r. w wersalskim traktacie pokojowym kończącym I wojnę światową. Plebiscyt był poprzedzony dwoma powstaniem ludności Górnego Śląska domagającej się przyłączenia regionu do Polski.

2 maja 1921 r.

Wybuch trzeciego (ostatniego) powstania na Górnym Śląsku. Na jego czele stanął znany działacz społeczny, a wcześniej komisarz plebiscytowy, Wojciech Korfanty. Po niekorzystnych dla Polski wynikach plebiscytu oraz propozycjach podziału Górnego Śląska przedstawionych przez Międzynarodową Komisję Rządowo-Plebiscytową, polskie Dowództwo Obrony Plebiscytu przystąpiło do przygotowań powstańczych. W pierwszym dniu powstańcy wysadzili dziewięć mostów i przerwali łączność Górnego Śląska z Berlinem. W wyniku powstania Rada Ambasadorów zdecydowała o korzystniejszym dla Polski podziale Górnego Śląska. W Polsce znalazły się m.in. Katowice, Świętochłowice, Królewska Huta (obecny Chorzów), Rybnik, Lubliniec, Tarnowskie Góry i Pszczyna. Podział ten był korzystny dla Polski gospodarczo.

12 października 1921 r.

Rada Ligi Narodów podjęła decyzję o dokonaniu podziału Górnego Śląska: Polska otrzymała ok. 30% powierzchni terytorium plebiscytowego zamieszkiwanego przez 46% ludności, na którym znajdowało się 60% hut i 76% kopalń (węgla oraz rud cynku i ołowiu).

24 marca 1922 r.

Ratyfikowanie przez Sejm RP aktu złączenia Litwy Środkowej z Polską.

23 września 1922 r.

W związku z problemami z korzystaniem z portu w Wolnym Mieście Gdańsku, Sejm RP upoważnił rząd do budowy portu morskiego w Gdyni.

9 grudnia 1922 r.

Wybór Gabriela Narutowicza, ministra spraw zagranicznych, na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Był on pierwszym prezydentem odrodzonej Polski.

14 grudnia 1922 r.

Gabriel Narutowicz przyjechał do Belwederu, gdzie uroczystie odbył się akt przekazania władzy prezydentowi przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

15 marca 1923 r.

Polska granica wschodnia została uznana przez Radę Ambasadorów Ententy. Rada uznała suwerenne prawa Polski do Galicji Wschodniej oraz ustaliła granicę polsko-litewską, przyznając Polsce Wilno i Ziemię Wileńską. **Zakończył się proces kształtowania granic państwa polskiego.**